

**Дигитални решения в обучението на децата
със специални образователни потребности
в масовите детски градини и училища**

Мария Дишкова

**Digital solutions in the education of children
with special educational needs
in mass kindergartens and schools**

Maria Dishkova

Abstract:

This report analyzes the results of a survey, in which 200 students studying pedagogical specialties at the University "Prof. Dr. Asen Zlatarov" – Burgas, were included. The purpose of the research is to track their opinion regarding the digitalized training of children with special educational needs in mass educational institutions - kindergartens and schools, which to date in many cases turns out to be timely, reasonable, adequate and truly effective as a pedagogical solution. The questionnaire includes open and closed questions that seek answers in several main directions: use of specialized software for working with children and students with special educational needs; results – positive and negative; need of specialists who develop and use such software; additional training for pedagogical specialists; equipment of specialized classrooms; personal expensive means of additional and alternative communication and their use in mass kindergartens and schools.

Keywords: children with special educational needs, digitalization

For contacts: Associate professor, dr. Maria Dishkova, University "prof. d-r Assen Zlatarov" - Burgas, dishkova.maria@gmail.com

ВЪВЕДЕНИЕ

В доклада се анализират резултатите от анкетно проучване, участие в което взеха 200 студенти, обучаващи се в педагогически специалности. Цел на изследването е да се проследи тяхното мнение относно дигитализираното обучение на деца със специални образователни потребности в масовите образователни институции – детски градини и училища, което към днешна дата в много случаи се оказва навременно, разумно, адекватно и наистина резултатно като педагогическо решение. В анкетната карта са включени отворени и затворени въпроси, които търсят отговори в няколко основни посоки: използване на специализиран софтуер за работа с деца и ученици със специални образователни потребности; резултати – положителни и негативни; необходимост от специалисти, които разработват и използват подобен софтуер; допълнителни обучения за педагогическите специалисти; оборудване на специализирани кабинети; лични скъпо-струващи средства за допълнителна и алтернативна комуникация и употребата им в масовите детски градини и училища.

Важно е да се подчертае, че много автори се обединяват около идеята за необходимостта от дигитализиране на обучението на деца със СОП, защото резултатите са налице и имат положителен характер. Съществуват средства за

допълнителна и алтернативна комуникация, голяма част от които също използват възможностите на информационните технологии и се оказват по достъпни за потребителите. Студентите подчертават още, че е много по-практично и удобно да се изработи електронен ресурс за използване в практиката, защото определено е целесъобразен в обучението на повече ученици.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Анкетираните студенти се обучават в различни педагогически специалности в ОКС „Бакалавър“, ОКС „Магистър“ и ДПК. Съгласно Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за Статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, те изучават дисциплини, които ги подготвят за включване процеса на приобщаващо образование за всички целеви групи, в това число и за деца с увреждания, с хронични заболявания и с генерализирани разстройства в развитието. От анкетираните лица 91,5% са жени (183 души), а 19-30 години – 55,5% (111 лица);

- 31-40 години – 39% (78 лица);
- 41-50 години – 5,5% (11 лица).

Почти всички респонденти (175 лица – 87,5%) признават, че са много слабо запознати с дигиталните технологии, използвани в масовите образователни институции за работа с деца със СОП, причина за което вероятно е липсата на педагогически стаж. Останалите 25 студенти (12,5%) посочват софтуерни продукти като Communicator, Look to Learn, FluorMat, „Гергана“, образователни игри, флаш-карти, приложения и много др., повечето от които предвиждат контрол с поглед.

100% от анкетираните лица са категорични, че обучението на деца със СОП трябва да включва специализиран образователен софтуер, както всъщност и обучението на деца и ученици в норма. Причините за това са (Фигура 1):

- улеснен достъп до информация;
- задържане на интереса и вниманието;
- осигуряване на възможности за компенсирание на дефицити – затруднени движения, недоразвита фина моторика, говорни смущения;
- комбинативност на педагогическите въздействия;
- изразяване на емоции.

Фигура 1. Мнение на респондентите за ползите от използването на специализиран софтуер за работа с деца със СОП

Анкетираните лица допълват още, че създаването на електронни ресурси за улесняване на приобщаващия процес има следните предимства (Фигура 2):

- генерирането им отнема по-малко време;
- може да се използват от голям брой педагогически специалисти;
- приложими са за работа с всички деца и ученици;
- дават положителни резултати;
- бързо водят до напредък на децата и учениците;
- подобряват индивидуализирането на обучението.

Фигура 2. Мнение на респондентите за предимствата на създаването на електронни ресурси за работа с деца със СОП

100% от респондентите са на мнение, че педагогическите специалисти трябва да бъдат обучавани за използването на специализиран софтуер за работа с деца и ученици със СОП, но не са съвсем единодушни по отношение на използването му в практиката, защото това е отговорност на (Фигура 3):

- ресурсните учители;
- специалистите по информационни технологии в различните образователни институции;
- родителите;
- учителите, които желаят да се обучат и да използват софтуера.

Фигура 3. Мнение на респондентите относно педагогическите специалисти и лицата, които използват специализирания софтуер

Редица автори подчертават, че използването на специализиран софтуер в образователните институции за работа с деца и ученици със СОП:

- улеснява социалното включване и неутрализират неравенствата;
- премахва голяма част от ограниченията и затрудненията, породени от увреждането и дефицитите на детето/ученика;
- осигурява достъп до информация, както и възможност за активен социален живот;
- работи се индивидуално според потенциала на детето/ученика;
- следва се неговото темпо;
- създават се множество дигитални ресурси, адаптирани към различните видове увреждания и разстройства в развитието;
- могат да се комбинират успешно с печатни издания;
- оборудват се специализирани кабинети;
- дава се възможност за дистанционно обучение;
- ресурсите могат да се използват многократно;
- индивидуализирани са според потребностите на потребителя (*Chaidi, Drigas, 2023, p. 137*)

Съвременните софтуерните решения включват специализирани програми, екранни четци и лупи, аудиокниги, комуникатори, синтезатори за реч, текст конвертори, проверка на правописа, а хардуерните – Брайлов дисплей (принтер, клавиатура), алтернативна клавиатура, мишка за крак, тракбол, тъчскрийн, дигитална писалка, вибрации (*Drushlyak, Semenikhina, Kharchenko, Mulesa, Shamonina, 2023, p. 181*). Всъщност, става дума за една модерна образователна система, която приобщава децата и учениците със СОП, подпомага личностното им развитие, задоволява образователните им потребности, развива потенциала им, използва традиционни и иновативни образователни ресурси, мотивира за осезаем напредък и трайни резултати. Като педагогическо решение се търси не само образователното въздействие, но и привличане на внимание, както и поведенческа промяна (*Спасова, Герганова, 2022*). В този ред на мисли, обаче, респондентите не са съгласни, че дигитализирането на обучението ще реши всички трудности, съпътстващи педагогическото взаимодействие с децата и учениците със СОП. Те подчертават, че цифровизацията, предвид всички нейни предимства, не може да замести:

- педагогическите такт и търпение;
- проявите на толерантност, разбиране и емпатия;
- персонализирането на общуването;
- позитивната комуникация;
- партньорството с родителите;
- взаимодействието между образователни и социални институции;
- екипната работа;
- стимулиране на силните страни и запазените ресурси;
- работата по индивидуален случай;
- вдъхването на увереност;
- повишаване на самооценката;
- показването на искрена радост и при най-малкия успех;

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Вместо заключение трябва да се подчертае, че потребностите на децата и учениците със специални образователни потребности поставят много въпроси пред съвременната образователна система, на много от които още не са намерени адекватни и приложими във всички случаи отговори. Приобщаващо образование е възможно в една мобилна, комбинативна и гъвкава училищна среда, която се отличава с достъпна архитектура, информационни ресурси за всеки, независимо от ограниченията, както и възможност за личностно развитие според потенциала. Информационните технологии са един от отговорите, което ни подсказват самите деца и ученици със СОП, защото се постигат резултати. Много образователни институции влагат средства в създаването на специализирани компютърни кабинети и закупуването на съответния софтуер. В същото време семейства се сблъскват с проблема за невъзможността на педагога да използва софтуер, закупен за детето от тях, който би подпомогнал неговото обучение и цялостно развитие. Повече от половината анкетирани (131 лица – 65,5%) смятат, че децата и учениците, с които се работи в специализиран кабинет в масовото училище биват изключени от общността на съучениците и по този начин се нарушава правото им на общуване с връстниците, а 45 лица (22,5%) не са съгласни, че един софтуерен продукт ще се окаже подходящ за употреба от всички деца и ученици със СОП.

И по подразбиране, когато се закупи съответният специализиран софтуер от образователната институция, трябва да се разучи и използва от специалистите по информационни технологии, които е възможно да не са общували продължително с детето/ученикът със СОП и да не са изградили доверена връзка с него, което ще затрудни допълнително взаимодействието. Безспорен факт е, обаче, че за да се оптимизират резултатите, е нужно педагогическите специалисти да използват дигиталните ресурси в обучението смислено и целенасочено.

ЛИТЕРАТУРА

Chaidi I. and A. Drigas (2023) Digital School: Digital Learning Of Children With Disabilities Educational Needs (E.E.A.) Of A Special Primary School In Greece –Good Practices. Journal of Positive School Psychology, <http://journalppw.com>, 2023, Volume 7, No. 4, pp. 136-154. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/369749632>

Drushlyak, M., O. Semenikhina, I. Kharchenko, P. Mulesa and V. Shamonina (2023) Effectiveness of Digital Technologies in Inclusive Learning for Teacher Preparation. Journal of Learning for Development, ISSN: 2311-1550, 2023, Vol. 10, No. 2, pp. 177-195, available at: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1396041.pdf>

Spasova D. and T. Gerganova (2022) Digitalization in the education of children with special educational needs (SEN) in support of their personal development. Conference name: 14th International Conference on Education and New Learning Technologies, Palma, Spain, pp. 4993-4998, ISBN: 978-84-09-42484-9, ISSN: 2340-1117, doi: 10.21125/edulearn.2022.1192